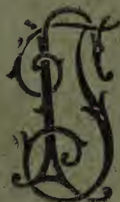
ИВ. НАУМОВИЧЪ.

ЗНѢМЧЕНЫЙ ЮРКО

КОМЕДІЯ ВЪ 2 АКТАХЪ.

ЛЬВÔВЪ — 1922.

НАКЛАДОМЪ В. М. БРОДЫ.

„НАРОДНА БИБЛІОТЕКА“.

Выпускъ 15.

ИВ. НАУМОВИЧЪ.

ЗНѢМЧЕНЫЙ ЮРКО

КОМЕДІЯ ВЪ 2 АКТАХЪ.

ЛЬВÔВЪ — 1922.

НАКЛАДОМЪ В. М. БРОДЫ.

„НАРОДНА БИБЛІОТЕКА“.

Выпускъ 15.

ОСОБЫ:

СТЕФАНЪ ЧОРНОУСЪ, господарь,
ДОЦЯ, его жѣнка,
ЮРКО, ихъ сынъ,
ЕЛЕНА, ихъ дочка,
ГЛАСОВИЧЪ, реентый,
ПРОЦЬ НИКОЛИНЪ, старый выслуж. жовнѣръ,
НИКОЛА, вôйтъ,
СЕМЕНЪ,
МИРОНЪ,
ВАСИЛЬ,
ЦЫГАНЪ,
} сосѣды и радні.

ПЕЧАТНЯ СТАВРОПИГІЙСКОГО ИНСТИТУТА.
ПÔДЪ УПРАВОЮ Ю. СИДОРАКА.

Актъ I.

СЦЕНА 1.

Стефанъ и Доця.

Стефанъ. Ты ничого не знаешь лишь плакати та заводити. Уже-сь зôсхла якъ скипка, та не знаю, де въ тыхъ очахъ стôльки сльозъ набереся? Якъ божій день, то у тебе иншои думки нема, лишь Юрко та Юрко, и мене грызешь гей зола, и я уже свѣта не виджу за тыми плачами. Чи ты коли будешь мати розумъ чи нѣ?

Доця. Та якъ менѣ не плакати, коли менѣ снилося сеи ночи, що прійшовъ до дому такій красный, такій гладенькій якъ соколикъ. Я его цѣлую, я его обнимаю, а тутъ и когутъ запѣявъ, я збудилася, а то бувъ сонъ. И якъ менѣ не плакати? Я его уже не побачу. Вôнъ уже певно на вôйнѣ убитый — лежитъ — охъ — лежитъ въ чужинѣ, гдесь межи недовѣрками якими, безъ трумны, безъ христіанского похорона! Чи на то я его родила, на то я его выпеленовала, щобы я не мала на кого подивитися, щобы менѣ не було кому послужити, щобы я и не знала, чи вôнъ жіе, чи не жіе?...

Стефанъ. Та уже цыть, и май розумъ. Ты не вôдплачешь его. Ты собѣ гадаешь, що кто йде на вôйну, то тамъ кождого уже застрѣлятъ? Чоловѣкъ стрѣляе, а Богъ кулѣ носить. Отъ приходятъ зъ вôйны и имъ волосъ зъ головы не упавъ.

Доця. Людскі дѣти приходятъ, а чому его нема? Якъ бы вôнъ живъ, вôнъ бы першій прилетѣвъ до мене, а то пять лѣтъ, якъ о нѣмъ

и чутки нема. Якъ писавъ еще зъ Вѣдня, то уже вôдтакъ якъ камѣнь въ воду впавъ, такъ за него и не чути.

Стефанъ. Але-жь бо ты уже памяти не маешь. А отъ, тогôдь повернувъ Процъ Николинъ, чижь не говоривъ, що зъ нимъ разомъ воювавъ, що вôнъ здоровъ и небавомъ прійде!

Доця. Процъ Николинъ! Та ты ему вѣришь? Поставъ ему кварту горôвки, а вôнъ тобѣ набреше повну хату. Звычайно дурисвѣтъ.

Стефанъ. Ну та що, то якъ бы вôнъ уже где пропавъ, або умеръ, то твоимъ плачемъ ты его добудешь зъ землѣ? Не вôнъ перші̂й не послѣдній. Правда и менѣ жаль, але що зробишь, коли такъ Богъ давъ? А що тѝ маютъ казати, що ніякои дитины не маютъ? що имъ всѣ дѣти вымерли и безъ вôйны, такой дома?

Доця. Я на тебе плачу, бо люде своихъ выручили и не жаловали кôлька десятокъ, а ты що? Тобѣ лѣпша десятка, якъ рôдна дитина.

Стефанъ. Е, ты баба, ты не знаешь, яке то, якѝ комисіи, яке, що. Есть такій рôкъ и така бранка, що за пару десятокъ выручишь кого хочь, а есть така тверда комисія, що и не показуй грошей, бо бысь пôйшовъ до арешту.

Доця. А жиды, а жиды що? може дадутъ одного?

Стефанъ. Що ты чоловѣка рôвнаешь съ жидомъ? Жидъ мае все въ рукахъ. Чи у Львовѣ, чи у Вѣдни, то всюда жиды верхъ водятъ, бо съ жидомъ и самъ цѣсаръ ничого не порадитъ. А мы звычайно слѣпый нарôдъ, нема що робити и нема що говорити, лишь Бога просити, щобы повернувъ та тôлько всего. А коли умеръ, то найбысьмо хоть знали, щобы душу помянути.

Доця. Охъ, охъ — дитиночько моя солодка, соколику мôй любый! Кобымъ хоть знала, де твоя могила, въ якôмъ краю, куда до тебе ити?...

СЦЕНА 2.

Тû и Проць Николинъ.

Проць. Дай Боже добрый день.

Стефанъ. Дай Боже и Вамъ. Гостѣ до насъ.

Проць. Гостѣ и то добрû гостѣ, бо прійшли вамъ где-що цѣкавого сказати.

Доця. Може що перечули за Юрка?

Проць. Може и за Юрка *(розглядаеся по полицяхъ)*, но бачите щось менѣ въ черевѣ крутитъ, вѣдай чи не золотникъ. — Здало бы ся, щобы такъ съ кимъ — и...

Стефанъ. Здало бы ся поснѣдати, правда? Ану Доцю, треба бы що принести зъ коморы.

Доця. Ну, таже такъ не буде. (*Вôдходитъ съ Стефаномъ*).

СЦЕНА 3.

Проць. (*самъ*) Розумъ, то добре нашъ фельфеберъ казавъ, не дурна рѣчь. Юрко есть уже въ мѣстѣ, а они еще о тôмъ не знаютъ, а за годинку-двѣ, вôнъ надôйде. Добре, що я его напередъ заглянувъ, теперь имъ добре поворожу.

СЦЕНА 4.

Стефанъ и Доця входятъ.

Доця. (*накрываючи скрыню*) Просимо сѣдайте та кажѣть намъ що. Отъ видите менѣ снилося...

Проць. На сухо панѣ-матко нема ніякой бесѣды, якъ нашъ фельфеберъ бувало каже: кто маститъ, той ѣде.

Доця. Такъ просимо, живѣтся, перекусѣтъ!

Проць. По чôмже буду закусовати, коли ничого не пивъ? *(наливае самъ порцію)* Дай вамъ Боже здоровье, та щобы вынѣ, слухайте добре що я кажу, вынѣ и то небавомъ, хоть бы за годину, отъ тутъ съ нами бувъ Юрко, а такій хорошій що ну! Чорноусъ, по правдѣ уже съ такимъ чорнымъ вусикомъ, панѣ-матко, щобысьте его и не пôзнали.

Доця. А вы его видѣли?

Проць. Говори до васъ, чи я видѣвъ? А вы собѣ, якъ гадаете, що я, Проць, не виджу далеко на сто миль? Хочь я его не видѣвъ очима, то у мене есть такі способы, що я богато виджу, где и не дивлюся. А дивѣть — (*показуе ей карты*), ту, панѣ матко, все а все написано.

СЦЕНА 5.

Тî и Елена.

Доця. Ой-ой, а се якъ?

Проць. А дивѣтъ якъ *(розкладае карты на скрыни)*. Отъ – а що я казавъ, такъ, саме такъ въ дома я клавъ; тутъ ваша хата то тузъ, а дивѣтъ вы и Стефанъ у хатѣ. Ну правда, чи нѣ?

Доця. Такой правда!

Проць. Ну, дивѣтъ же ся добре. Вы у хатѣ, а коло васъ вашъ Юрко Чорноусъ, съ чорнымъ усикомъ. Чи правда?

Доця. Та правда. А се диво, якъ оно показуе!

Проць. То бачите вынѣ въ хатѣ вôнъ уже такъ якъ-бы бувъ. А ты Елено не стôй, бѣжи, лови курку и рѣжь и спаръ и скуби и вари юшку. Одну на юшку, а другу на печеню. Чуешь чи нѣ?

Елена. Я бы курку рѣзала на вашу бесѣду, та на вашѣ карты?

Проць. Иди, кажу, рѣжь и справляй, бо Юрко иде уже, а такій голодный!

Доця. Буде коли курку рѣзати, якъ прійде.

Елена. Я бы зарѣзала, а коли бъ Юрко не прійшовъ, то шкода курки.

Проць. Коли я вамъ повѣдаю, що курка не пропаде. Якъ-бы вôнъ не зъѣвъ, то я самъ зъѣмъ.

Елена. Хиба що таке!

Проць. *(Выглядаючи вôкномъ, побачивши уже Юрка повертаючого)*. Що то у васъ я немаю вѣры? Чи на то я пôвъ свѣта зôйшовъ, щобы я не знавъ, якъ тутъ у картахъ показуе, коли Юрко верне? Аву ходѣтъ, о такъ: Вы татуню возмѣтъ хлѣбъ, а вы панѣ-матко сôль, такъ — отъ такъ — и тутъ ставайте, и стôйте тихо, а я буду комендеровати.

Стефанъ. Що вы Процю таке жартуете, Юрка може давно на свѣтѣ нема?

Проць. Говорю до васъ, коли менѣ карта показуе, що вôнъ уже тутъ, отъ такъ, що ино дверей не отворитъ.

Доця. Они знаютъ, такой знаютъ. Та я жь не видѣла въ картахъ? Саме такій съ чорнымъ вусикомъ, якъ Юрко, та такъ гей на мене живѣсенькій дивится.

Проць. Ну, берѣть хлѣбъ, берѣть сôль и тутъ ставайте.

Стефанъ. Та що се таке? Чи будете чаровати?

Проць. Макуманусъ, пироганусъ, чирка-вѣрка, бумбу-мѣрка — геръ маръ дуръ, чинчикуръ, буриндуръ, Юръ-Юръ, — Юръ-Юръ, гальбрехтсъ, абмаширенъ, маршъ!

СЦЕНА 6.

Тй и Юрко.

Юрко. А вігейцъ, сервусъ!

Доця. Юрку, Юрку, Юрцуню, Юрцуненьку, дитинонько, голубчику!

Юрко. Ніксъ голубчику, я семъ панъ капраль, я семъ того не розумімъ, ніксъ ферштанденъ русішъ.

Стефанъ. *(обнимае его).* Не бувъ бымъ тебе спôзнавъ — за пять лѣтъ такъ змѣнився! Ну сѣдай сыну, розгостися. Ажь теперь знаю, що нема знахора на свѣтѣ, якъ Процъ. Дай намъ Боже здоровье!

Елена. И а бы его не була спôзнала.

Процъ. Ну я не казавъ, що менѣ карта такъ показуе. Ты Елено иди курку рѣжь. А що я казавъ, а ты не хотѣла слухати. — Но Юрко якъ ся тамъ воювало?

Юрко. Гальбъ рехтъ бразъ. Прайсôвъ фермалядайтыхъ мы поплюгали такъ на макъ.

Доця. Юрцуню, скажи-но менѣ, що тобѣ ѣсти дати?

Юрко. Ну, гальтъ флейшъ, по воядки: флейшъ и цушпайсъ.

Доця. Та я сего не розумѣю. Скажи намъ по русски.

Юрко. Ніксъ русішъ, ніксъ русішъ.

Доця. Може бы тобѣ курочку...

Юрко. Ніксъ кукурікесъ.

Доця. Може тобѣ качочку?

Юрко. Ніксъ квакесъ.

Доця. Може тобѣ гусочку?

Юрко. Ніксъ гегесъ.

Доця. Може тобѣ пацятко?

Юрко. Ніксъ квікесъ.

Проць. Бачите твердо змѣмчився, твердо знѣмчився, бо то не жартъ пять лѣтъ межи нѣмцями бути! Я самъ хоть добре знаю по нѣмецки, и розумѣю всякѝ крігсъ-артыкулы, то не забувъ ще по русски. Нашѝ гренадиры стояли у Львовѣ, а вôнъ гдесь межи самою нѣмизою бувъ, та дарма, теперь робѣть, що хочете, не розкрутите языка.

Стефанъ. Ну, то вы Пр̂оцю уже съ нимъ розмавляйтеся, та поспытайте его, що бы ему зварити, чи спечи?

Проць. Геръ корпораль, мельдъ гегорзамъ, яка буде менажа?

Доця. *(заломуе руки)*. О то я потѣшилася, вернувъ, вернувъ, та що зъ того, коли нѣмый, нѣмый, та нѣмый! Ото потѣшонька моя, та нѣмый, нѣмый!

Юрко. Ніксъ мутерку, ніксъ нѣмый, аберъ ніксъ бауріштъ, ніксъ русіштъ.

Доця. Юрцуню, промовъ до мене хочь одно словечко! Скажи менѣ: мамо, скажи, такъ по нашому, по русски.

Юрко. Ніксъ русіштъ.

Доця. Та не скажешь? Та може ты не нашъ Юрко, бо нашъ Юрко иначе не знавъ говорити, лишь такъ, якъ я его научила, якъ я ему спѣвала, якъ я ему приговорювала, колимъ го выховала на красного соколика, потѣшоньку мою. Юрцусю скажи менѣ: мамо, промовъ до мене по русски.

Юрко. Донеръ ветеръ, ферфлюхтеръ тайфель — канъ ніксъ русіштъ.

Проць. О, то найлѣпше було у насъ, у гренадирôвъ, що нашѣ и офицеры и фельфебры були самѣ справедливѣ Русины-Гуцулы, за то я по русски не забувъ. Ну, урѣжте му языкъ, чи знае одно слово по нашому! Гетъ забувъ до крыхты и уже бачите языкъ выкрутило.

СЦЕНА 7.

Тѣ и Гласовичъ.

Гласовичъ. Слава Богу!

Стефанъ. Слава на вѣки, витайте пане реентый. Отъ видите у насъ гостѣ, краснѣ гостѣ, та тѣшимося, що здорово повернувъ. Но одна бѣда, що такъ знѣмчився, що й годѣ.

Гласовичъ. Якъ ся маете Юрку, куда здорово ходивъ? Въ якихъ краяхъ бувавъ?

Стефанъ. Правда, хорошій нѣвроку, хорошій?

Юрко. Но гальтъ, я ніксъ русішъ, ніксъ русішъ.

Гласовичъ. А се вамъ що таке Юрку? Та вы уже не знаете по русски?

Юрко. Ніксъ русішъ бауріш̌ъ.

Доця. Такъ бачите выкрутили ему языкъ! Отъ и выховаламъ собѣ нѣмого! (*плаче*).

Гласовичъ. Не плачте Доцю, не плачте, то Юрко лишь заразився, то така уже наша, выбачте воярска натура, що тымъ величаемся, що будѣмъ то тамъ знѣмчилися, що уже свою матѣрну бесѣду забули. А се, бачите, чиста неправда, бо матѣрну бесѣду чоловѣкъ не то за пять лѣтъ, а и за пятьдесять лѣтъ не забуде.

Проць. Але, не забуде, а ось забувъ. Якъ бачите, заженутъ где межи нѣмину, чому бы не забувъ? А дивѣтъ, стоявъ въ Вѣдни пять лѣтъ, а тамъ сама нѣмина!

Гласовичъ. У Вѣдни? Есть всячина! Суть Нѣмцѣ, суть Чехи, суть Словаки, суть и Русины. А я хиба не бувъ въ Вѣдни? Тамъ такожь есть церковь св Варвары, где по русски вôдправляютъ. А вôнъ, якъ бувъ у Вѣдни, то не самый бувъ, були и камраты вояки; а они якъ зъ собою въ касарни говорятъ, якъ не по русски? И Юрко добре знае по русски, лишь такъ васъ дуритъ. Знае, що нашй люди темнй, неученй, що все ему повѣрятъ, та удае, що буцѣмъ знѣмчився. А ну чи знае по нѣмецки?

Юрко. Васъ? ду думеръ керль! Ихъ русішъ ферштанденъ, ихъ ніксъ ферштанденъ русішъ?

Доця. Реентый, такъ вы кажете, що вôнъ знае по русски?

Гласовичъ. Знае такъ, якъ и вы. Ану якъ бы вы Доцю були где въ чужинѣ пять лѣтъ, чи вы бы забули нашу матѣрну бесѣду?

Юрко. Ду фафлюхтеръ дякъ, гальбъ рехтсъ маршъ!

Гласовичъ. Юрку, май розумъ! А диви, другй такожь бували въ вôйску, и я бувъ, не пять, а 14 рокôвъ, и я стоявъ въ Италіи и научився по италіяски, но я не забувъ по русски, бо русска бесѣда моя рôдна, солодка, свята. Нею мы Бога хвалимо, она намъ наймильша, и нема такои другои краснои солодкои на цѣлôмъ свѣтѣ. А диви, другй наши урльопники идутъ кождый до своего тата, до своеи матери, що го породила...

Доця. (*ревно плаче*) Ахъ Божечку мôй! Божечку мôй!

Гласовичъ. Що ихъ пеленовала, надъ нимъ спѣвала по русски, що перше слово вымовити го учила по русски, Бога молити по русски.

Доця. Ахъ, вôнъ не промовивъ до мене мамо, мамо! а якось зашварготѣвъ, що ажь морозъ по мнѣ пôйшовъ.

Гласовичъ. Або ты думаешь, що Господь Богъ не сотворивъ такъ добре Русина, якъ други народы, що нашъ русскій языкъ простый, а якій тамъ нпмій панькій? Чи ты не знаешь, що зъ давна наши русски князѣ и паны и королѣ говорили по русски, и нынѣ въ цѣлой Россіи найбôльшп паны и царѣ инакше не говорягъ, лишь по русски, а ты свого русского, матерного, святого языка встыдаешься? То уже встыдаешься и твого тата, и твоеи матери и твого роду? Се грѣхъ, тяжкій грѣхъ, за котрый Богъ буде тебе тяжко карати.

Стефанъ. Красни ваши слова пане реентый, дай Боже вамъ прожити. Сыну, Юрку, або менѣ по русски говори, або иди звôдки прійшовъ, назадъ въ Нѣмеччину. Я не мавъ сына нѣмця и не маю. Якъ тя люблю, бо ты моя дитина, люби и мене и матѣрь твою, и говори до насъ, якъ Богъ приказавъ, якъ люди, якъ моя рôдна дитина, по нашому, такъ якъ твои таты, твои дѣды, прадѣды говорили.

Юрко. Ну гальтъ, фафлюхтеръ тайфель, якъ маршъ то маршъ *(збираеся вôдходити)*.

Доця. Юрку, Юрку! сыну мôй.

Стефанъ. Жѣнко, се не твôй сынъ, се нѣмецъ!

Елена. Юрку! промовъ до насъ по людски, по русски, промовъ!

Юрко. Маршъ, альзо маршъ!

Стефанъ. Якъ маршъ, то маршъ. Отъ най менѣ здаеся, що гдесь вôдъ кульки упавъ!

Юрко. Альзо маршъ — сервусъ! *(вôдходитъ)*.

СЦЕНА 8.

Тй безъ Юрка.

Гласовичъ. Не плачте, Доцю, не далеко вôнъ зайде зô своею нѣмеччиною. Тамъ въ Нѣмеччинѣ такихъ Нѣмцѣвъ, якъ вôнъ, не потребуютъ, а тутъ въ Галичинѣ съ такою нѣмеччиною никто хлѣба не дасть. Не журѣтся, за кôлька днѣвъ вôнъ промовитъ чисто по рускии.

Доця. А якъ где пôйде въ безслыхи?

Гласовичъ. Въ тôмъ вже моя голова. Я погляну, куда вôнъ пôйде, и ручу вамъ, що найду способъ, щобы ему языкъ вôдкрутити.

Доця. Ой, я бы вамъ сего до смерти не забула, лишь вôткрутѣтъ ему языкъ!

Гласовичъ. Вôдкручу, безпечно, лишь дайте менѣ волю, съ нимъ такъ зробити, якъ схочу.

Доця. Кобы лишь до мене по-нашому, по русски промовивъ.

Гласовичъ. Промовитъ, безпечно промовитъ. А теперь ходѣмъ, подивимося, куда пôйшовъ. *(Выходитъ).*

(Конецъ I акту)

Актъ II.

СЦЕНА 1.

Гласовичъ и Цыганъ.

Гласовичъ. Слухай но цыгане, ту нема въ селѣ розумнѣйшого чоловѣка, якъ ты.

Цыганъ. Чисту правду кажете, пане реентый.

Гласовичъ. За то я тебе хочу порадитися въ однôй рѣчи. Бачишь повернувъ Юрко Чорноусъ зъ вôйска, та такъ твердо знѣмчився, що не знае до своеи рôднои матери русского слôвця промовити.

Цыганъ. Гмъ-гмъ — не знае!

Гласовичъ. Тымъ бо то що знае, а лишь такъ удае, що не знае, а я пôдôймився ему рôдну мову пригадати. Якимъ бы то способомъ зробити? Думавъ я тай думавъ, и не мôгъ передумати.

Цыганъ. На се цыганскои головки треба.

Гласовичъ. Тому то я тебе глядавъ, и добре що я тутъ съ тобою зôйшовся. Отъ се бачишь, ему лишь голодъ може розкрутити языкъ, треба бы его гдесь заперти, а нема где. Добровôльно вôнъ самъ не пôйде, а на силу его брати, якось не уходитъ.

Цыганъ. То безъ цыганскои головы, добре кажете, не обôйдеся.

Гласовичъ. Стефанъ и Доця дадутъ тобѣ що наймевше пôвкôрця муки.

Цыганъ. На галушки? — Ба, але галушки безъ солонинки не добре ѣсти.

Гласовичъ. Дадутъ и солонинки, хоть бы и полоть. Я знаю, що дадутъ, бо то богачи, а Доця за нимъ пропадае, ажь диво.

Цыганъ. Идѣтъ здоровеньки, пане реентый, та кажѣтъ, щобы лагодили муку та солонинку, а я тымчасомъ собѣ тутечки сяду, та подумаю, а коли все буде готове, то дамъ вамъ знати. *(Гласовичъ вôдходитъ)*.

СЦЕНА 2.

Цыганъ самъ.

Головко цыганска, голôвко! потряси пелешочками твоими чорненькими, вытряси хоть на сей разъ розуму за пôвкôрця муки, за полоть солонинки! Чорноусику-дурнику, где бы я тебе запхавъ, щобы ты по руски промовивъ! *(думае)*. Ага! *(вытягае изъ-за пазухи яблока)*. Яблочка, яблочка файненьки, червоненьки, не знаю. чи ихъ дѣтямъ занести, чи самому зъѣсти? — Е дѣти най собѣ стараютъ, на тое они цыганята, я самъ покушаю, якій въ нихъ смакъ. Але ба! я на васъ поглянувъ, а ту приходитъ розумъ цыганскій и повѣдае: не ѣцжь! За тіи яблока буде мука, полоть солонинки! *(розглядаеся)*. То старый нашъ дубъ, грубый, нѣвроку, грубый, и высокій, никто тебе не обôйме, никто на тебе не вылѣзе, а коли вылѣзе по драбинѣ, то безъ драбины не злѣзе. Розуме цыганскій, розуме! якъ-бы ты до него приставивъ драбину, якъ бы ты на него вылѣзъ, и тамъ помежи листье по вôдногахъ попривязововавъ червони яблочка ниточками, щобы то въ селѣ було за чудо! Ту всѣ збѣгли бы ся, и панъ Юрко Чорноусъ прийшовъ бы зô своею нѣмеччиною, и я бы его такъ зацыганивъ, щобы и тамъ полѣзъ, а вôдтакъ я взявъ бы драбину, а тамъ ему зробивъ постоньку и страху нагнавъ. А страхъ мае велики очи, страхъ научитъ и русской бесѣды! Абы я его тамъ высадивъ, а Гласовичъ даль-

ше самъ собѣ уже порадитъ. Гей! пôвкôрця муки, гей солонинки, гей! (*пôдскакуе).* Но зъ вôдки взяти драбины? Ага, тамъ стоитъ при оборозѣ, сама така, якъ менѣ потреба (*вôдходитъ, приноситъ драбину, лѣзе на дуба и привязуе яблока).* Страшно ту, страшно: коли-бы кто взявъ драбину, то и цыганскимъ розумомъ не спустився бъ на долину, (*злазитъ, вôдноситъ драбину, вôдтакъ вертае и приглядаесь роботѣ).* Видно мои яблочка, такъ якъ бы тамъ выросли!

СЦЕНА 3.

(Цыганъ и Гласовичъ).

Гласовичъ. А ты еще ту цыгане?

Цыганъ. Думаю, думаю, та якій розумъ цыганскій, не годенъ передумати. Чи то для того негоденъ, що лишень пôвкôрця муки, а не корецъ, и то еще не знати, якои муки, чи пшеничнои, чи пытльованои? Чи то для того, що лишень одинъ полоть солонины, не цѣлый пацюкъ, кто то, чоловѣче добрый, знае, досыть що не хоче розумъ у голову лѣзти.

Гласовичъ. Ты не пытай, все буде, лишь выдумай що добре. Отъ я теперь бувъ зъ Стефаномъ, вôнъ по правдѣ казавъ менѣ, що жѣнка дурѣе, що не жаловавъбы и цѣлый корецъ пшеничнои муки пытльованои.

Цыганъ. Пытльованои?

Гласовичъ. Пытльованои, якъ мае бути — и

Цыганъ. И що?

Гласовичъ. Ну и цѣлого пацюка.

Цыганъ. А великого?

Гласовичъ. Та великого, сего, що мали везти завтра на ярмарокъ до мѣста.

Цыганъ. Тымъ-бо — вы теперь якесь таке красне слово вымовили, я чую, що розумъ пхаеся до головы. Но ктось тамъ, бачу, иде.

Гласовичъ. То йде вôйтъ, и трехъ радныхъ, и Юрко.

Цыганъ. Ну, добре, що сюда идутъ, не треба за ними ити. Вы, пане реентый, ничого менѣ не перебивайте, що я буду казати, лишь все потакуйте, чуете?

Гласовичъ. Отъ вже они и тутъ.

СЦЕНА 4.

Тй, Никола, Семенъ, Миронъ, Василь и Юрко входятъ.

Никола. А добре, реентый, що вы тутъ. Я за вами мавъ присяжныхъ посылати, щобысьте ся ставили до громадскои канцеляріи до справы.

Гласовичъ. До якои справы, пане начальнику?

Никола. До такои справы, що васъ той урльопникъ, Юрко, запôзвавъ, що вы збунтовали его батька и маму на него, що они его зъ хаты выганяютъ, а они, видите служили цѣсареви, и дослужилися капральства, то се такъ не вôльно.

Гласовичъ. А вы, пане начальнику, и вы панове радни, его зрозумѣли, що вôнъ говоривъ на мене, коли вôнъ по русски не знае?

Никола. Хоть, правда, не знае, но мы домѣркувалися, що на васъ марикуе, а решта намъ люди доповѣли.

Цыганъ. Провинилисьте, реентый, провинилисьте.

Семенъ. То справедливо? Якъ же? Иди служи въ войску, груди наставляй, а пріидешь до дому, такъ ту зъ хаты выганяютъ!

Василь. Вы пане реентый, статочный чоловѣкъ, та мы не сподѣвались, щобы вы въ чужи справы мѣшалися.

Цыганъ. Провинилисьте, реентый, провинилисьте.

Гласовичъ. Пане начальнику, и вы панове радни, послухайте. Я собѣ зъ Стефаномъ добре жію, бо мы сосѣды. Я Юрка не выганявь, во вôнъ самъ себе выгнавъ, бо вôнъ бачите нѣмецъ, а они Русины, такъ отецъ и мати не могли его зрозумѣти, що вôнъ собѣ тамъ шварготавъ.

Юрко. Думеръ керль, фафлюхтеръ дякъ! Я семъ не такій містфіхъ, якъ ты! *(замѣряеся до него).*

Цыганъ. Розбесѣдовалисьтеся, панове газды и вы пане капраль, а не знаете, яки вынѣ на свѣтѣ дѣются дива!

Никола. Яки дива?

Цыганъ. Я тутъ уже сиджу зъ годину и дивлюся на того дуба, и отъ чи не диво, бо вôдколи я цыганомъ, а ще не бачивъ, щобы дубъ яблока родивъ.

Никола. Що ты говоришь, дурный цыгане!

Цыганъ. То тому, що я дурный, такъ васъ мудрыхъ хочу поспытатися, що се за такій дубъ, що яблока родитъ? А дивѣтъ!

Миронъ. Такой яблока! А, се дивне диво!

Василь. А яки велики, яки червони!

Цыганъ. А якъ пахнутъ зъ далека, ажь слинка иде на языкъ.

Никола. По правдѣ яблока! Се якесь чудо!

Цыганъ. Бо то вы, реентый, кажете, що русска дитина не може знѣмчитися, а дивѣтъ, якъ дубъ може уродити яблока, то и зъ Русина може бути Нѣмецъ.

Юрко. Рехтъ бравъ, рехтъ бравъ, майнъ лѣберъ цыганъ.

Никола. То треба дати знати до панъ отця— то чудо!

Цыганъ. На що давати знати до панъ отця! Впередъ треба вылѣзти и зôрвати хоть одно, щобъ пересвѣдчитися, чи то справдѣ яблока?

Никола. Ну, то лѣзь, цыгане!

Цыганъ. Що? я? Знаете, панове газды, у мене есть дѣти, хтобы ихъ годувавъ, якъ бы мене зъвôдти кинула яка нечиста сила? Ану давайте менѣ цѣлу пригорщь червоныхъ, чи я бы тамъ полѣзъ?

Василь. И я бы тамъ не полѣзъ, хочь бымъ знавъ, що тамъ въ нихъ сами червонцѣ въ серединѣ.

Миронъ. Може якій заклятый, або що?

Семенъ. Що то довго балакати! треба пересвѣдчитися. Пане начальнику, кажѣтъ цыганови привести драбину и нехай лѣзе.

Цыганъ. Ой-ой-ой, послухайте панове газды, еще одно слово. Ту простый русскій мужикъ або цыганъ такій не найдеся, ту треба розумнѣйшои головы, такого, що бувавъ въ свѣтѣ, що бувавъ на вôйнахъ, що вôдважный и никого не боится. Пане капраль, правда, чи нѣ?

Юрко. Но гальтъ я. То семъ мужікъ не ферштегуе. Я семъ полѣзімъ. Ну цыганъ, ляйтеръ геръ!

Василь. Отъ се вôдвага!

Семенъ. Що воякъ, то воякъ!

Никола. Я сего не розумѣю. Що вы кажете, пане капраль?

Гласовичъ. Ляйтеръ то е драбина, рушай цыгане за драбиною! *(тихо до себе)*. То цыганъ штудеръ! Ажь теперь я знаю, до чого то иде?

Цыганъ. Може где и знайду. *(вôдбѣгае)*.

Семенъ. А вы, пане капраль, у Нѣмеччинѣ не видѣли такихъ дубôвъ, щобы яблока родили?

Юрко. Но я, у дайчлянду вшіцки дубы аплѣ родятъ, то не такъ, якъ у тôмъ русішляндѣ!

Миронъ. Ну пане капраль, а жолудь же тамъ где родится?

Юрко. Жолуді на вербахъ вахсуе.

Василь. Отъ се тамъ добри краѣ, не таки якъ наши.

СЦЕНА 5.

Тѣ и цыганъ.

Цыганъ. *(приноситъ драбину).* Ой бѣду я собѣ напытавъ, що вамъ, панове газды, показавъ таке диво. Еще и драбину носи, а теперь еще скажете и тримати. *(ставляе).*

Никола. Такой и скажемъ, бо на се ты цыганъ въ громадѣ, щобысь громадѣ послуживъ.

Цыганъ. Такъ вы никого не видите, лишь цыгана? Цыгане служи громадѣ, цыгане за всю громаду май розумъ, а коли есть где яка оказія и богато пирогôвъ съ шкварками, чому вы тогда не кажете: цыгане ѣджь?

Юрко. Но цыганъ гальтъ гутъ? *(лѣзе по драбинѣ).*

Гласовичъ А що, Юрку, а страшно тамъ дуже? *(вôдставляе драбину).* Теперь пане начальнику, и вы панове радни послухайте, я маю вамъ сказати слово.

Никола. Пождѣтъ съ вашимъ словомъ, найко покушаемъ яки яблока?

Гласовичъ. Се яблока звычайни, зъ яблôнки. Но они на тое тамъ попривязовани, щобы мы пересвѣдчилися, чи панъ капраль Юрко Черноусъ знае по русски говорити, чи нѣ? Панове газды!

Господь Богъ всяки народы на свѣтѣ сотворивъ такъ, якъ сотворивъ всяки зѣля и цвѣты на доливѣ, або въ зрубѣ; одно цвите бѣленьке, друге красеньке, трете сивеньке, четверте червоненьке або яке, а кожде мае свою назву. И на щось оно есть на свѣтѣ, такъ и народы. Суть Нѣмцѣ, суть Италіяне, суть Венгры, суть Русины, Волохи, всячина. Чи чували вы коли, щобы Нѣмецъ встыдався свого нѣмецкого роду, свого нѣмецкого языка? Чи чували вы, щобы Венгры, що стояли у мѣстѣ, гузары, у насъ такъ зрущилися, щобы уже вôдреклися своеи венгерскои мовы и по русски говорили? Нѣ, вы сего не чували, и я сего не чувавъ, хочь бувъ у свѣтѣ и въ Венграхъ, и въ Италіи, и въ Нѣмеччинѣ. Кождый нарôдъ любитъ свою бесѣду, свôй языкъ.

Юрко. Фафлюхтеръ дякъ, ляйтеръ геръ!

Гласовичъ. Пожди!

Юрко Васъ? ду керль!

Гласовичъ. Най собѣ тамъ говоритъ, а вы панове газды слухайте дальше, а ты цыгане иди закличь его тата и маму и сестру, *(цыганъ вôдходитъ)*. То лишь мы Русины сами одинъ такій погавый народъ на свѣтѣ, що свого питомого цураемся! Чи то красно, чи то такъ годится? То вы пане начальнику, и вы панове радни, ему робите справу, тому, що вôдрѣкся свого народа, свого роду, свого батька, своеи матери, своеи нашои святои Руси, и научившися гаркотати пару слôвъ буцѣмъ то зъ нѣмецка, ще тою своею темнотою и глупотою величаеся! То вы повинни ему були дверѣ показати, якъ вôнъ до васъ прійшовъ, и таке свое гаркотавъ. Где честь ваша? Хибажь вы не Русины, не потомки славного русского роду? Хибажь вы невôльники, рабы, а не нарôдъ?

Никола. Пане реентый, не говорѣть такихъ слôвъ.

Гласовичъ. Якъ менѣ не говорити, коли я виджу, що вы по правдѣ не нарôдъ, но чуже смѣтье. Вы рада, рада русской громады, а якъ у васъ пишеся книга ухвалъ? Чи не по польски? Якъ вы пишете до староства и до рады повѣтовой? Чи не по польски? То вы нарôдъ? Нѣ, вы не нарôдъ, вы смѣтье!

Миронъ. Добре говоритъ панъ реентый, оно такъ и есть.

Василь. Нема що казати, пане начальнику, коли Мазурѣ не пишутъ по русски, то по якой нуждѣ мы пишемъ по польски?

Семенъ. Се правда. Або то честь намъ, що такій урльопникъ прійде зъ войска, и уже цураеся свого матерного языка? Добре кажете, пане реентый, добре, добре!

Гласовичъ. Такъ теперь най тамъ сидитъ на дубѣ доти, доки тамъ не присягне передъ Господомъ Богомъ, що не буде цуратися свого русского языка, русской вѣры, русского народа, свого русского отця, своеи русской матери!

СЦЕНА 6.

Тіи и Цыганъ, Стефанъ, Елена, Процъ.

Цыганъ. А дивѣтъ, Доцю, где вашъ нѣмецъ!

Доця. Господоньку, а вôнъ же тамъ якъ вылѣзъ.

Гласовичъ. Не журѣтся. Кто не любитъ вôтця и матери, свого роду, свого матерного языка, той най посидитъ собѣ на тôмъ дубѣ хочь бы и кôлька дôбъ.

Стефанъ. Сыну, Юрку, треба тобѣ такой ганьбы?

Доця. Юрцуню, промовъ до мене! мамо!

Юрко. Подайте лишь драбину!

Гласовичъ. А дивѣтъ, якъ уже чисто по русски говоритъ?

Доця. Юрцуню, то ты не нѣмецъ? ти русска моя дитина?

Юрко. Та где я нѣмецъ! я лишь такъ жартувавъ.

Гласовичъ. А дивѣтъ, а я не казавъ?

Проць. А я гадавъ, що вôнъ такъ на правду знѣмчився.

Гласовичъ. Ну то скôнчѣмъ уже тую комедію. Но закимъ тобѣ, Юрку, драбину приставлю, говори за мною тіи слова: *(Юрко за нимъ повторяе).* Я — Юрій — Чорноусъ — Русинъ зъ роду — каюся, щомъ мого вôтця, мою матѣрь — дуривъ— знаю, що то грѣхъ, и до смерти — буду все моимъ матернымъ языкомъ говорити — вôтчину мою боронити, вѣру мою святу любити — и еще другихъ такъ учити. — Боже прости менѣ — и вы тату и мамо простѣтъ — и вы всѣ честни газды и сусѣды. (*Гласовичъ приставляе драбину, Юрко злазитъ).* Теперь Юрку, ходи най тя сердечно поцѣлую! Яко нѣмця я тебе не мавъ що цѣловати, яко Русина притискаю до мого щирорусского серця (*цѣлуются).*

Юрко. Простѣтъ тату, простѣтъ мамо, то така дурна воящка натура. То мене такъ други намовили. Я якъ васъ все любивъ, такъ и люблю (*цѣлуе родичѣвъ*).

Гласовичъ. Т къ Юрку, се одна мати, що тебе породила и грудьми своими плекала, се (*показуе широко руками*) друга мати, щось ю любити

повиненъ: се наша Русь, наша святая Русь! Щобысь зôйшовъ весь свѣтъ, не найдешь ей рôвнои, солодшои, милѣйшои, бо она насъ также зродила, хлѣбомъ своимъ кормила! Въ ней лежатъ кости нашихъ русскихъ батькôвъ, въ ней и мы колись ляжемъ. Цуръ тому, кто еи цураеся, кто чужимъ Богамъ служитъ!

Всѣ. Цуръ тому, пуръ!

Гласовичъ. А теперь ходѣмъ до дому, а ты цыгаре дôстанешъ, що тобѣ обѣцяно.

Цыганъ. (*пôдскакуе*).

Будутъ, будутъ галушочки, буде солонинка!
И наѣстся и напьеся цыганска родинка!

КОНЕЦЪ.

Вôдъ выдавництва. Деяки мѣсця въ комедіи Наумовича нынѣ неактуальни, мы однако не хотѣли робити змѣнъ въ первѣстнôмъ текстѣ. Аматоры, котри схотятъ ту пьесу вôдôграти, можутъ сами потрѣбни змѣны поробити.

„Народна Библіотека"

пôдъ редакціею

В. М. БРОДЫ.

Виходитъ непеrіодичными выпусками.

До теперь выйшли:

Ч. 1. Въ тôй самôй хатѣ, три обр. зъ житя народа, съ спѣвами.

Ч. 2—3. Лемкôвскій спѣванникъ, въ 2. выпускахъ.

Ч. 4. Ночь передъ Новымъ Рокомъ (Маланкинъ вечеръ) 3 сценичны картинки.

Ч. 5. Панасова Настуня, оповѣдане зъ вôйны.

Ч. 6. Вертепъ, сцен. образокъ для колядникôвъ.

Ч. 7. Щедрôвки.

Ч. 8—10. „Страхопудъ", Календарь сатиричнo-гумористичный на 1922 р.

Ч. 11. Манекинъ, комедія въ 1 актѣ Недолева.

Ч. 12. Легенды о Христѣ, зôбрані зъ устъ народа.

Ч. 13—14 Наши думы наши пѣснѣ.

Ч. 15. Знѣмченый Юрко, комедія И. Наумовича.

Кождый выпускъ — 50 Мп.

Головный складъ для Европы:

Гр. Ганулякъ, Львôвъ, Куркова 10.

Для Америки:

B. M. Breda, 112, E. 7. Str. New York, N. Y.